

De Derde Internationale en de Wereldrevolutie

DOOR

K. H O R N E R.

I.

Toen met het uitbarsten van de wereldoorlog in 1914 de Tweede Internationale ineenstortte, werd in dit tijdschrift geschreven:

„De nu aanbreekende periode in de arbeidersbeweging zal de periode van de massa's en haar akties zijn. Uit de nieuwe kapitalistische wereld, die uit den oorlog zal ontstaan, met haar geweldiger ontwikkeling, haar fellere klassetegenstellingen, haar zwaarderden druk op de massa's moet deze strijd opkomen. Misschien zal eerst de bourgeoisie nog pochend schijnen dan te voren, evenals toen na 1871 de toen nieuwe methode uit klein begin hier en daar moest opgroeien; misschien ook zal dadelijk de nieuwe strijd, spontaan en half onbewust, uit de oorlogsellende opkomen. Maar zeker zal het proletariaat opnieuw den strijd beginnen, anders, forscher, met nieuwer wetenschap en inzicht, in reusachtiger bewegingen het kapitalisme ondermijnend. Dan zal de nieuwe Internationale opkomen, vaster, dieper, geweldiger, socialistischer dan die, welke nu ineenstortte”.

De oorlog duurde langer, dan toen gedacht werd; de oude sociaal-demokratie moest zich steeds dieper kompromitteeren; het verzet kwam op, sporadisch hier en daar, in enkelen — want veel sterker, dan men gedacht had, waren de ketenen, waarin ziel en geest van de proletarische massa's gekneld waren. Geen nieuw en sterker kapitalisme kwam uit den oorlog te voorschijn, waarin een nieuwe revolutionaire partij langs nieuwe wegen zou voortschrijden, maar een bankroet kapitalisme en de revolutie zelf. De daad ging, als altijd, aan de nieuwe theorie vooraf: de massa's traden in aktie, wierpen het meest uitgepute imperialisme omver, en stichtten in Rusland de eerste arbeidersstaat. En nu konstitueerde zich de nieuwe, de Derde Internationale: ongeveer een jaar geleden kwamen in Moskou de kommunistische afgevaardigden uit verschillende landen voor het stichtingskongres bijeen. Alleen de oostelijke, aan Rusland

grenzende landen namen er aan deel: de half bestendigde oorlogstoestand, de bolsjewiekenvrees der regeeringen en het ontbreken van kommunistische arbeidersbewegingen van beteekenis maakten, dat West-Europa er niet of nauwelijks vertegenwoordigd was. Nu, een jaar later, is er ook een begin van beweging in deze landen opgekomen; eerste pogingen om tot samenhang en gemeenschappelijk overleg te komen, vonden reeds in Duitschland en Nederland plaats: de Derde Internationale, die eerst een verre Russische stichting leek, is in de centrale landen van het kapitalisme tot een levend feit geworden.

Twee krachten zijn het, die de arbeiders hier naar het kommunisme drijven: het schitterende voorbeeld van de Russische sovjetrepubliek, en de ineenstorting van het eigen kapitalisme. Beide werkten eerst langzaam: na de vrede vervulde eerst nieuwe hoop op betere tijden onder burgerlijk-demokratische vormen de harten der massa's, terwijl de burgerlijke pers over Rusland slechts gruwelen, bankroet, chaos en hongersnood wist te melden. Maar bij de eisch der Entente-regeeringen, dat de arbeiders als soldaten of voor transport van munitie zouden meehelpen, om de Russische arbeiders-republiek te vernietigen, ontwaakte de klassesolidariteit, brak hier en daar in verzet uit en gaf den stoot tot een eerste beweging (zooals in Engeland de Hands-off-Russia-movement). Naarmate dan de economische ineenstorting voelbaar werd, het bedrijf stagneerde, de duurte aan de volkeren ontbering en gebrek bracht en steeds grooter en scherper konflikten over loon en werktijd deed uitbarsten, groeide ook de kommunistische gedachte. Tegelijkertijd bleek in Rusland steeds schitterender het succes van de nieuwe kommunistische orde in een opbloei, waartegen de groeiende chaos in het overige Europa onder burgerlijke heerschappij steeds schriller afstak; niet in den zin, dat daar dadelijk welvaart en overvloed heerschte, maar wel in deze zin, dat de bevrijding van de arbeid, de nieuwe kommunistische orde een blijde geestdrift, een taaie volharding, een vurige zelfopoffering, een ontplooiing van kracht en energie, van toewijding en organisatietalent, in de massa's heeft gewekt, die bij de slaven van het kapitalisme in het oude Europa natuurlijkerwijze geheel ontbreken, en zonder welke een nieuwe opbouw van de ontredde wereld onmogelijk is. Dat is het, wat de arbeiders in alle landen met onweerstaanbare kracht naar Moskou, naar het kommunisme trekt.

In Duitschland is deze ontwikkeling het verst gevorderd, al heeft zij geen gelijke tred gehouden met het voortschrijden van de economische chaos en de nood. Sedert de Spartakusbond na de Novemberrevolutie einde 1918 zich losmaakte van de Onafhankelijke

S. D.-partij en zich met de groep „Internationale" tot een „Kommunistische Partei Deutschlands" vereenigde, is het aantal leden tot over de 10000 gestegen, ondanks, of ook door de nood en het gewel van boven. De Onafhankelijken zelf met hun 70000 leden hebben zich op hun laatste partijdag voor eenige hoofdpunten van het kommunistisch program, b.v. de diktatuur van het proletariaat, verklaard. Maar zij zitten vast aan oude sociaaldemokratische tradities, oude leuzen, oude leiders, waarvan zij zich nog niet kunnen vrij maken; aarzelend en onzelfstandig laten zij zich soms meeslepen in akties, dan weer terughouden; verwacht wordt een splitsing, waarbij de linker vleugel zich bij de K. P. D. zal voegen. In het uitgehongerde Weenen is een sterke kommunistische strooming, die echter door de kleinheid en afhankelijkheid van het landje niet zelfstandig kan optreden.

De scheiding tusschen kommunisten en sociaaldemokraten, die in deze landen al lang een feit is, is in Frankrijk, Zwitserland, Italië, België bezig te geschieden. Kleine kommunistische groepen hebben zich in en buiten de oude S.D.-partij gevormd; een uiterste linkervleugel wil zich afscheiden en dringt daarop aan bij een grootere, kommunistisch gezinde linkervleugel; deze wil echter trachten de nog meer aarzelende middengroepen, die sterk naar Moskou overhellen, mee te trekken en hoopt zoo, de geheele partij, onder afsplitsing van de gekompromitteerde sociaalpatriotten, bij de Derde Internationale te krijgen. Dit is het algemeene beeld, dat in verschillende landen niet even ver ontwikkeld is. In België hebben zich de eerste kommunistische groepen nog nauwlijks gekonstitueerd. In Italië, het zwakste en meest geteisterde van de overwinnende landen, heeft zich de geheele S.D.Partij bij Moskou aangesloten, en de sociaaldemokratische minderheid schikt zich daarin; een sterke revolutionaire geest bezielt de massa's en ook de vakbeweging sloot zich bij Moskou aan. Terwijl socialistische, syndikalistische en kommunistische denkbeelden vaak tot een onklaar mengsel in de hoorden vereenigd zijn, groeit een vurige aktiviteit; arbeidersraden vormen zich, die zich als sovjets trachten te konstitueeren in voortdurende schermutseling met regeeringsorganen en bourgeoisie. In Frankrijk zijn kommunistische groepen zoowel uit de S.D.partij (Loriot) als uit de syndikalistische vakbeweging (Monatte) opgegroeid; op het pas gehouden kongres der S.D.partij in Straatsburg verklaarde de meerderheid zich met Longuet voor de „rekonstruktie", het halfslachtige standpunt van de Duitse onafhankelijken (de 2 $\frac{1}{2}$ de Internationale, d.w.z. tusschen de 2e en 3e hangend en schommelend), terwijl een sterke minderheid voor de 3e stemde; deze zal nu wel een zelfstandige kommunistische partij stichten.

In Engeland bestond voor de oorlog geen sociaaldemocratie van beteekenis, t. m. niet als partij in het parlement — de „Arbeiderspartij” was een vertegenwoordiging van de vakbeweging in het burgerlijke parlement, met zeer vage eenigszins socialistisch getinte radikale opvattingen, maar die zich ten slotte bij de 2de Internationale aansloot. Het verzet van de arbeiders onder de oorlog tegen de druk van boven en de oorlogsellende, en naderhand de oppositie tegen de anti-Russische regeeringspolitiek, waren de kiemen van een kommunistische beweging, die nog in tal van groepen verdeeld is. De B.S.P. (British Socialist Party), waarin vroeger Hyndman een radikale marxistische propaganda voerde, heeft, na zich van deze oude tot jingo geworden leider gescheiden te hebben, eerst de oorlog krachtig bestreden en naderhand het kommunistisch program aangenomen. Hetzelfde is het geval met eenige groepen van de I. L. P. (Independent Labour Party), waarin de anti-kommunistische, anti-imperialistische elementen als Ramsay Macdonald de 2de Internationale vertegenwoordigen. Gedurende de oorlog zijn als strijdorganen der arbeiders in de fabrieken, toen de vakverenigingsleidingen tot agenten der regeeringspolitiek waren geworden, de „shop committees” (fabrieksraden) met hun „shop stewards” (werkplaatsvertegenwoordigers) gevormd, die de stakingen leidden. Na de oorlog zijn zij wel verzwakt, maar als nieuwe strijdbare organisatievorm, die in elke periode van strijd weer krachtig zal opleven, zijn zij de kiem van een toekomstig Sovjetsysteem; zij hebben zich centraal vereenigd en waren ook in Amsterdam vertegenwoordigd. Uit de strijd tegen de interventie in Rusland is de „Workers Socialist Federation” opgekomen, die in „The Workers Dreadnought” onder leiding van Sylvia Pankhurst de meest principieele propaganda voor het kommuniste en de scherpste strijd tegen de regeering, de sociaalpatriotten en de halfslachtige middengroepen voert. Daarnaast zijn nog kleinere lokale groepen (zoo b.v. de federatie van Zuid-Wales, waar de arbeiders door principieele cursusarbeid goed marxistisch geschoold zijn); pogingen tot samensmelting tot één kommunistische partij zijn reeds gedaan en worden nog voortgezet. In Amerika zijn uit de sociaaldemocratische partij twee kommunistische partijen (de Communist Party, de talrijkste, waartoe de Slavische groepen behooren, met Louis Fraina als bekendste vertegenwoordiger, en de Communist Labor Party, met, naar men zegt, vele minder principieele elementen) afgescheiden of uitgeworpen, die zich ook wel spoedig vereenigen zullen; de barbaarsche vervolging door de regeering heeft de kracht van de beweging niet kunnen breken, maar omgekeerd het overschot der oude sociaaldemocratie tot scherp verzet gedreven. Ook het groote vakverbond

van de ongeschoolde massa's, de I. W. W. heeft zich bij Moskou aangesloten, hoewel de overgeleverde denkbeelden van deze radikale propagandisten van een revolutionaire industriële vakbeweging heel wat met het kommunisme verschillen — hetzelfde geldt, op het gebied van politieke aktie, voor de oude S. D. Labor Party, die door De Leon gesticht was. Daar de I. W. W. zich over alle Engelsch sprekende landen uitgebreid had, en b.v. in Zuid-Afrika en Australië de felle strijd van het meest onderdrukte proletariaat tegen het imperialisme vertegenwoordigde, komen in al deze landen kommunistische groepen op.

Het proletariaat van de geheele wereld zet zich in beweging naar het kommunisme; maar niet in één gesloten front. Een kleine groep, of meerdere gescheiden groepen uit verschillend milieu gekomen, van helderste, aktiefste, revolutionairste kommunisten gaan aan de spits; hen volgen in lange file steeds bredere groepen, de eersten beslist, maar niet zoo helder, daarachter grootere massa's, onzeker, aarzelend, nog teruggehouden door oude leuzen, zich eerst langzaam uit de massa der nog slapenden, vermoeden of nog onverschilligen losmakend. De weg is zwaar en moeilijk, en niet kort; de macht van het kapitaal is nog reusachtig. Verschillen van inzicht treden onder de vooraanstaanden op; moeilijke vraagstukken van taktiek brengen strijd in de opgroeiende beweging.

II.

De vraagstukken en hun oplossingen, program en taktiek worden steeds door de ervaring, door de ondervonden werkelijkheid der wereld bepaald. De opvattingen der kommunisten omtrent doel en weg zijn opgegroeid in de eerste plaats uit de Russische revolutie; in de tweede plaats uit de ervaringen van anderhalf jaar Duitsche revolutie.

De Russische revolutie heeft in een korte snelle ontwikkeling tot de politieke heerschappij van het proletariaat geleid; zoo wonderbaarlijk snel inderdaad, dat het ons Westerlingen toen reeds ongehooflijk voorkwam — wij herinneren er aan, dat wij in onze opstellen over de Russische revolutie in dit tijdschrift in 1917 na de reaktionaire terugslag in Juli meenden, dat de revolutie voor lange tijd teruggeworpen was — en nu achteraf, nu de moeilijkheden in West-Europa reusachtig tastbaar vóór ons liggen, nog veel wonderbaarlijker moet schijnen. De oorzaken voor die snelle zege zijn reeds dikwijls uiteengezet — wij komen er op terug. Maar het gevolg moest noodzakelijk dit zijn, dat men de moeilijkheden in de overige wereld onwillekeurig

onderschatte. De Russische revolutie heeft de groote eenvoudige principes van de nieuwe wereld in stralende zuivere kracht voor de oogen van het geheele wereldproletariaat opgesteld: de diktatuur van het proletariaat, het sovjetsysteem als de nieuwe democratie, de nieuwe organisatie van industrie, landbouw en onderwijs. Zij gaf in vele opzichten een zoo eenvoudig, overzichtelijk, klaar, haast idyllisch beeld van doel en inhoud van een proletarische revolutie, dat niets eenvoudiger scheen, dan dit voorbeeld na te volgen. Dat dit toch niet zoo eenvoudig was, bleek in de Duitsche revolutie; de krachten en omstandigheden, die hierbij in het spel kwamen, gelden grootendeels ook voor West-Europa.

Toen het Duitsche imperialisme in November 1918 ineenstortte, was de arbeidersklasse geheel onvoorbereid voor een proletarische heerschappij. Versuft door de lange druk en de vierjarige hel, waar zij doorheen was gegaan, bevangen in sociaaldemokratische tradities kon zij niet in de weinige weken van regeeringloosheid een helder begrip van haar taak krijgen; en de krachtige, maar korte kommunistische propaganda kon dit gemis niet verhelpen. Veel meer dan het proletariaat had de bourgeoisie uit het Russische voorbeeld geleerd. Zij tooide zich met rood om de arbeiders in slaap te wiegen, en begon ondertusschen de organen van haar macht weer op te bouwen. De arbeidersraden deden afstand van hun macht ten behoeve van de sociaaldemokratische partijleiders en het democratisch parlement. De nog als soldaten gewapende arbeiders ontwapenden niet de bourgeoisie, maar zichzelf; en terwijl de nieuw gevormde witte garden het verzet van de aktiefste proletariërs op gruwelijke wijze onderdrukten, werd de bourgeoisie door middel van de burgerwachten stevig gewapend. Daarna werden aan het weerloos gemaakte proletariaat met hulp der vakvereenigingsleiders alle aanwinsten der revolutie (verkorte arbeidstijd!) geleidelijk ontfroefd. Zoo werd de weg naar een kommunistische opbouw met haast onoverkomelijke hindernissen versperd, terwijl de kapitalistische maatschappij steeds dieper in chaos en vernietiging verzinkt.

Ongetwijfeld mag men niet ineens deze Duitsche ervaring generaliseeren; de ontwikkeling zal in andere landen, in Engeland, Frankrijk, Italië, weer langs andere lijnen gaan. Maar evengoed als uit de Russische revolutie eenige algemeene gevolgtrekkingen voor de wereldrevolutie te maken waren, evenzeer toont de Duitsche eenige verdere karaktertrekken, die van algemeene beteekenis voor de wereldrevolutie zijn. Ook ontstaan uit wat daar gebeurde, bepaalde onbewuste gevoelens en tendenzen; zooals uit het succes van de Russische revolutie optimistische hoop op snelle overwinningen

opgroeide, zoo brengt de teruggang van de Duitsche skepticisme en aarzeling. Dit werkt ook terug op de taktiek.

Bij een snelle ontwikkeling van de revolutie worden opkomende taktische verschillen van opvatting snel door de praktijk overwonnen. Intensieve principieele propaganda voor de radikaalste denkbeelden brengt verheldering, de massa's stroomen toe en worden meegesleept en de praktijk der aktiviteit revolutioneert de opvattingen. Wanneer daarentegen een tijd van stilstand intreedt, als de massa's in doffe berusting alles over zich heen laten gaan, als de revolutionaire partij nog onbeduidend is, of wel vergeefs strijdt en telkens nederlagen lijdt, dan verzwakt het geloof in de meesleepende kracht der revolutionaire principes, dan moet taktiek, verstandig overwogen taktiek helpen. Dan ziet men in hoofdzaak twee richtingen tegenover elkaar ontstaan, die in alle landen ondanks lokale wijzigingen, te herkennen zijn. De eene zoekt de scherpe scheiding, de ander de massale vereeniging. De eene tracht de nieuwe principes zoo klaar en scherp mogelijk te formuleeren tegenover de oude overgeleverde denkbeelden, om op die wijze de hoofden te verhelderen en te revolutioneeren. De ander wil omgekeerd niet door felle tegenstelling afstooten, maar door het verbindende te zoeken, de massa's ook der nog niet geheel overtuigden winnen en mee krijgen. Nu de revolutie in het kapitalistische Europa door sterke tegenstand opgehouden wordt en stagneert, terwijl tegelijk het succes van de Russische sovjetrepubliek de regeeringen tot onderhandelen dwingt, de stroom van laster dempt en op de onontwikkelde massa's een geweldige indruk maakt, nu is de kans op toetreding van breede arbeiderscharen tot de Derde Internationale zeer groot. Maar daardoor zal zonder twijfel ook het opportunisme een sterke macht in de Derde Internationale worden.

Het wezen van het opportunisme in de Tweede Internationale bestond in het streven, het socialistische doel te willen bereiken met behulp van de groote massa der niet-socialistische arbeiders. Dit leidde tot verwatering van de geheele taktiek en ten slotte tot de ineenstorting. Maar ligt de kwestie bij het kommunisme niet anders? De wereldrevolutie kan niet wachten, tot dat de meerderheid van de arbeiders door onze propaganda tot overtuigde kommunisten zijn geworden. Het kapitalisme is bezig ineen te storten; de massa's zullen moeten ingrijpen, reeds spoedig, om zichzelf en de wereld te redden. Wat kan dan een kleine nog zoo principieel zuivere sekte, als een massapartij noodig is?

Hierbij is echter te bedenken, dat ook een kommunistische massapartij de revolutie niet kan maken. Revolutionaire bewegingen kun-

nen geen partij-akties zijn, geen daden, die door de partijbesturen en leidingen besloten en uitgevoerd worden — dat hebben de laatste tien jaren van de oude beweging genoegzaam geleerd! Massabewegingen komen uit het diepste voelen van de massa's zelf op; door de partij opgeroepen daden (demonstraties) kunnen soms (vaak ook niet) een stoot geven, maar de bepalende krachten zijn psychische factoren, die meestal onberekenbaar zijn. Revoluties worden niet door revolutionaire partijen gemaakt, maar breken spontaan uit de volksmassa's uit. Wat de partij kan en moet doen, is van te voren zooveel helderheid verbreiden, dat overal in de massa's elementen zijn, die weten wat zij willen en wat gedaan moet worden; de taak van de partij in de revolutie is: de leuzen en programma's opstellen, die de spontaan handelende massa als juist erkent en waarin zij haar eigen doeleinden uitgedrukt vindt; dus m. a. w. de geestelijke en organisatorische leiding nemen. Heeft men nu te voren groote aanhang trachtte te winnen door het eigen principe te verslappen en aan te passen, dan weten onklare elementen invloed te krijgen, zonder dat de massa hun ontoreikendheid doorziet, en dan is er alle kans, dat de beweging in het zand van halfslachtige maatregelen verloopt. Zoekt men daarentegen te voren door scherpe strijd tegen alle halfslachtigheid voor heldere inzichten en klare leuzen te werken, dan oefent dit zijn invloed zelfs op die velen uit, die vooreerst niet meegaan; en als later de aktie komt, blijkt hoe het nieuwe principe ook in hen werkt en hoe er naar geluisterd wordt in veel ruimer kring, dan het eerst scheen.

De taktiek van het kommunistisch opportunisme bestaat voornamelijk in een vasthouden aan of een terugval tot de belangrijkste taktische strijdmethoden van de Tweede Internationale: het parlementairisme en de vakbeweging.

De Russischer evolutie had het parlementairisme vervangen door het sovjetsysteem, en de vakbeweging — die daar nog jong en revolutionair was en niet bureaukratisch — op de bedrijfsorganisatie opgebouwd. In de Duitse revolutie werd getracht, dit voorbeeld te volgen: de verkiezingen van de Nationale vergadering werden geboycot; en uit de velen, die de bureaukratisch geregeerde vakverenigingen uitgelopen waren of uitliepen, werd een nieuwe vorm van vakbond, de Union, gesticht. Maar toen de revolutie terugliep, veranderden de denkbeelden. In onze vroegere artikelen over de Duitse verschillen is reeds uiteengezet, hoe de leiding van de K. P. D. een opportunistische taktiek insloeg, die neerkwam op een erkenning van het parlementairisme als nuttige strijdmethode en een partijkiezen voor de oude vakverenigingen tegen de Unionen. Het argument is daarbij vooral, dat men de voeling met de massa's niet moet verliezen.

De massa's, die anders voor de op allerlei wijzen belemmerde kommunistische propaganda niet te bereiken zijn, zijn nog gewend aan de verkiezingskampagnes; hier bereikt men hun oor, en ook door redevoeringen in de parlementen kan men tot hen spreken. De massa's vindt men in de oude vakverenigingen — 7 à 8 miljoen leden hebben deze nu — dus wie daar nu uitgaat, berooft zich zelf van invloed op hen. Dezelfde opvatting treedt te voorschijn in de aarzeling van de B. S. P. in Engeland om zich los te maken van de oude „Labour Party”; ook zij zeggen, dat zij niet het contact met de massa der vakverenigingsleden willen verliezen. Scherp zijn deze argumenten geformuleerd door Radek, die van uit zijn Berlijnsche gevangenis als de geestelijke leider van de taktiek der Duitsche „Centrale” werkte. In zijn onlangs verschenen brochure over „de ontwikkeling der wereldrevolutie en de taak van de kommunistische partij”, een programschrift van het kommunistisch opportunisme, zet hij uiteen, hoe in alle landen van West Europa de revolutie een proces van lange duur zal zijn, waarin het kommunisme alle middelen van propaganda onder de massa moet gebruiken, waarin parlementarisme en vakactie de hoofdwapenen van het proletariaat zullen blijven, met daarnaast als nieuw concreet hervormingsdoel: de strijd voor de bedrijfskontrole.

Het kommunistisch opportunisme maakt de beide groote strijdmethoden van de Tweede Internationale, het parlementarisme en de vakverenigingen, tot middelpunt van zijn taktiek 1). In hoeverre dit al of niet juist is, zal uit een nader onderzoek van de voorwaarden, de grondslagen, en de moeilijkheden van de proletarische revolutie moeten blijken.

(Wordt vervolgd).

1) Wij spreken hier niet over landen, waar de voorwaarden voor een revolutie nog niet aanwezig zijn. Het spreekt van zelf, dat de voorhoede van het proletariaat daar onder een nieuwe naam zijn overgeleverde methoden en organisatievormen eenvoudig voortzet, totdat groote maatschappelijke omkeeringen plaats vinden. Opportunisme of principieele politiek bepalen hier de manieren, waarop in het parlement en de vakbeweging gewerkt wordt. Wij spreken hier over revolutionaire toestanden, waarin Duitschland al ingetreden is en andere landen vroeger of later zullen komen.